शयनमनुभवन् भुङ्क्ते, मा[1]भवन्, भावयन्-न्ती, बुभूषन्-न्ती ; — [2]व्यतिभवमानः, भावयमानः, [3]व्यतिबुभूषमाणः, बोभूयमानः ; व्यतिभविष्यमाणः, भावयिष्यमाणः, व्यतिबुभूषिष्यमाणः, बोभूयिष्यमाणः ; [4]गान्दिनीभूः-[A]गान्दिनीभुवौ-गान्दिनीभुवः ; — — [5]भूतम्, भूतवान्, भावितः, बुभूषितः, बोभूयितः-तवान् ; [6]भवः, भावः, [7]भव्यः (देवदत्तः), [8]अभिभावी, [9]परिभावी[B]परिभवी, [10]अभावी,

---

1. 'माङ्याक्रोशे' (वा 3-2-124) इति शता। यद्यपि लुङोऽपि माङ्येव विधानम्; तथापि **वार्तिककार**वचनप्रामाण्यात् लटः शत्राऽत्र लुङः समावेश इति ज्ञेयम्।
2. 'कर्तरि कर्मव्यतीहारे, (1-3-14) इति कर्मव्यतिहारे शानच्।
3. 'पूर्ववत्सनः' (1-3-62) इति सन्नन्तात् कर्मव्यतीहारे गम्ये शानच्।
4. गान्दिन्याः भवति=उत्पद्यते इति **गान्दिनीभूः**। 'क्विप् च' (3-2-76) इति कर्तरि क्विप्।
5. 'श्र्युकः क्विति' (7-2-11) इतीण्निषेधोऽत्र। एवमेव क्त्वा-क्तिनोरपि इण्निषेधो ज्ञेयः।
6. 'अज्विधिः सर्वधातुभ्यः—' (का. 3-1-134) इति वचनादस्माद्धातोः पचाद्यचि, गुणावादेशयो रूपमेवम्। स्त्रियाम् 'इन्द्रवरुण**भव**-' (4-1-49) इत्यादिना ङीषानुगौ। '**भवते**र्वेति वक्तव्यम्' (का. 3-1-143) इति वाक्यं **काशिकायां** कर्तरि विकल्पेन णप्रत्ययविधानप्रकरणे दृश्यते। तेन पक्षे कर्तरि **भावः** इत्यपि ज्ञेयम्। परं तु वाक्यमिदं **भाष्ये** न दृश्यते।
7. '**भव्य**गेयप्रवचनीय—' (3-4-68) इत्यादिना कर्तरि यत्प्रत्ययान्तो निपातितः। भवत्यसौ, भव्यमनेनेति वा **भव्यः**।
8. '**अभिभावी** भूते' (ग. सू. 3-1-134) इति वचनात् भूतार्थे ग्रह्यादित्वाण्णिनि-प्रत्ययः।
9. ग्रह्यादिष्वेव (3-1-134) '**परिभवी-परिभावी**' इति निपातनात् णिनिप्रत्यये, तस्य पाक्षिके वृद्ध्यभावे च रूपे एते सिद्ध्यतः।
10. 'अचामचित्तकर्तृकाणाम्' (ग. सू. 3-1-134) इत्यत्र पूर्वस्मात् गणसूत्रात् '— प्रतिषिद्धानाम्' (ग. सू. 3-1-134) इत्यनुवर्तते। तेनात्र णिनिप्रत्यये रूपमेवम्। प्रकृतगणसूत्रस्यायमर्थः— अचेतनकर्तृकाणाम् अजन्तानां धातूनां नञ्युक्तानां (नञुपपदकानाम्) णिनिर्भवति—इति। तेनात्र ग्रह्यादित्वात् णिनिः।

A. 'स **गान्दिनीभूर**थ गोकुलैधितं स्पर्धालुधीगाधितकार्यबाधिनम्।' धा. का. 1-2.

B. '**परिभावीणि** ताराणां पश्य मन्थीनि चेतसाम्।' भ. का. 6-75.
अत्र नपुंसकलिङ्गे नुमि, 'प्रातिपदिकान्तनुम्—' (8-4-11) इति णत्वम्।